

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych
do spraw postępowań przed Europejskim
Trybunałem Praw Człowieka

Warszawa, dnia 9 lipca 2019 r.

elektronicznie do członków Zespołu

SPRAWOZDANIE

z posiedzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw człowieka, które odbyło się w dniu 12 czerwca 2019 r.

W dniu 12 czerwca 2019 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw człowieka (dalej: Zespół), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. z późniejszymi zmianami.

I. Otwarcie posiedzenia, wprowadzenie Przewodniczącego Zespołu

Posiedzenie otworzył Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, który przewodniczył spotkaniu (dalej: Przewodniczący, Pełnomocnik).

Pełnomocnik poinformował zebranych o zmianach organizacyjnych w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, obejmujących urząd Pełnomocnika i zapewnił, że zakres działań w zakresie reprezentacji Polski przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (dalej: Trybunał, ETPCz) pozostaje w nowej strukturze bez zmian.

Następnie Pełnomocnik powitał uczestniczących w posiedzeniu gości z Biura Prokuratury Autonomicznej Republiki Krymu, z siedzibą w Kijowie, którzy przyjechali na wizytę studyjną, poświęconą zagadnieniom współpracy i komunikacji z Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. Pełnomocnik poinformował, że celem ich wizyty było poznanie polskiego systemu współpracy i komunikowania się z Trybunałem oraz sposobu zorganizowania współpracy wewnątrz administracji rządowej przy wypracowywaniu stanowisk przed Trybunałem i Komitetem Ministrów – czego najlepszym przykładem jest właśnie Zespół ds. ETPCz. Oprócz uczestnictwa w posiedzeniu Zespołu i spotkań z Pełnomocnikiem i jego zastępczyniami, członkowie delegacji odbyli spotkania z przedstawicielami Ministerstwa Sprawiedliwości i Prokuratury Krajowej. Wizyta została zorganizowana i sfinansowana przez instrument TAIEX (Technical Assistance and Information Exchange) w Komisji Europejskiej, we współpracy z MSZ.

W dalszej kolejności Pełnomocnik poinformował członków Zespołu o wydaniu przez Trybunał od początku 2019 r. (do dnia 12 czerwca 2019 r.) 5 wyroków w sprawach polskich, z których w czterech zostało stwierdzone naruszenie co najmniej jednego przepisu Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (dalej: Konwencja), zaś w jednym Trybunał stwierdził brak naruszenia, a także wydaniu 31 decyzji. Wspomniane wyżej wyroki to *Adamkowski p. Polsce*, *Kunert p. Polsce* (podobne sprawy dot. dostępu do sądu, w pierwszej stwierdzone zostało naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji, w drugiej Trybunał nie dopatrywał się naruszenia), *Ziaja p. Polsce* i *Tyrka p. Polsce* (naruszenie art. 6 ust. 1, sprawy dot. przewlekłości postępowania) oraz *Kanciał p. Polsce* (naruszenie art. 3 z uwagi na użycie siły przez CBŚ podczas zatrzymania i nieprzeprowadzenie skutecznego śledztwa w tym przedmiocie).

Pełnomocnik poinformował także, że 3 z wymienionych wyżej orzeczeń znajdują się na agendzie dzisiejszego posiedzenia (tj. wyroki w sprawach *Adamkowski*, *Kunert* i *Kanciał*).

Zastępca Pełnomocnika MSZ ds. koordynacji wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przedstawiła członkom Zespołu przebieg ostatniego posiedzenia Komitetu Ministrów RE poświęconego nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPCz (4-6 czerwca 2019 r.). W agendzie posiedzenia znajdowała się m.in. grupa spraw polskich *Al Nashiri p. Polsce*, w której odbyła się debata i została przyjęta decyzja (więcej informacji nt. przedmiotowej decyzji zostało przedstawionych w punkcie III agendy niniejszego sprawozdania). Członkowie Zespołu zostali także poinformowani o wybranych sprawach innych państw, które były przedmiotem badania Komitetu Ministrów.

II. Informacja nt. wyroku Wielkiej Izby Europejskiego Trybunału Praw Człowieka ws. *Mammadov p. Azerbejdżanowi*, wydanego w tzw. *infringement procedure* na podstawie art. 46 ust. 4 Konwencji

Punkt zreferowała Zastępca Pełnomocnika MSZ ds. koordynacji wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Poinformowała, że w dniu 29 maja 2019 r. opublikowany został pierwszy w historii wyrok Trybunału wydany w ramach procedury o niewykonanie wyroku Trybunału (tzw. *infringement procedure*), przewidzianej w art. 46 ust. 4 Konwencji. W wyroku tym Trybunał stwierdził, że Azerbejdżan nie wywiązał się ze swojego zobowiązania do przestrzegania wyroków, wynikającego z art. 46 ust. 1 Konwencji, i nie wykonał wyroku wydanego w sprawie *Mammadov p. Azerbejdżanowi* w dniu 22 maja 2014 r., stwierdzającego, że skarżący, znany działacz opozycji politycznej, został aresztowany bez żadnych wiarygodnych podejrzeń, że popełnił przestępstwo, a prawdziwą przyczyną jego aresztowania i osądzenia była chęć ukarania za działalność krytyczną wobec rządu. W procesie wykonywania tego wyroku, Komitet Ministrów, działając w ramach swojej funkcji nadzorczej nad wykonywaniem orzeczeń Trybunału, wielokrotnie wzywał Azerbejdżan do natychmiastowego i bezwarunkowego uwolnienia skarżącego. Władze azerskie nie podjęły jednak jakichkolwiek działań w tym kierunku. W związku z powyższym Komitet Ministrów doszedł do wniosku, że przez niezapewnienie natychmiastowego i bezwarunkowego zwolnienia skarżącego Azerbejdżan odmawia wykonania wyroku Trybunału i zdecydował się na zastosowanie po raz pierwszy tzw. *infringement procedure*, przewidzianej w art. 46 ust. 4 Konwencji. W dniu 5 grudnia 2017 r. Komitet Ministrów przyjął rezolucję tymczasową, kierującą sprawę do Trybunału z prośbą o stwierdzenie, czy Azerbejdżan wykonał swoje zobowiązania wynikające z wyroku ws. *Mammadov*.

W wyroku z dnia 1 kwietnia 2019 r., wydanym na podstawie art. 46 ust. 4 Konwencji, Trybunał uznał, że Azerbejdżan podjął jedynie ograniczone kroki w celu wykonania wyroku, a decyzje władz azerskich (warunkowe zwolnienie skarżącego, następnie zmniejszenie mu wymiaru kary), wydane przez już po wszczęciu przez KM procedury o niewykonanie wyroku Trybunału, nie zapewniły skarżącemu zadośćuczynienia ponieważ podtrzymały wyrok skazujący, który w świetle wyroków Trybunału oparty był na nadużyciach. Przypominał, że proces wykonywania wyroków powinien uwzględniać dobrą wiarę zobowiązanego państwa, w szczególności w sytuacji stwierdzenia naruszenia art. 18 Konwencji, a także odbywać się w sposób zgodny z „wnioskami i duchem” wyroku. Mając powyższe na uwadze Trybunał uznał, że ograniczone kroki podjęte przez władze azerskie nie pozwoliły na uznanie, że działały one w „dobrej wierze” lub w sposób zgodny z „wnioskami i duchem” orzeczenia Trybunału, albo w sposób, który by zapewnił praktyczną i skuteczną ochronę naruszonych praw skarżącego.

Do wyroku została dołączona wspólna opinia zbieżna 7 sędziów oraz dalsze 2 indywidualne opinie zbieżne. W opiniach tych sędziowie, dochodząc do tej samej konkluzji co większość, dokonali odmiennej interpretacji wyroku Trybunału z 2014 r. ws. *Mammadov*, a także przedstawili krytyczną ocenę zakresu kompetencji KM wobec spraw znajdujących się w procesie wykonywania, w których jednocześnie toczy się postępowanie sądowe w kraju lub przed Trybunałem.

Zastępca Pełnomocnika podkreśliła, że zgodnie z art. 46 ust. 5 Konwencji Trybunał, po stwierdzeniu, że miało miejsce naruszenie art. 46 ust. 1 Konwencji, przekazuje sprawę z powrotem do Komitetu w celu rozważenia środków, jakie należy teraz podjąć w celu wykonania wyroku. Ważny w tym zakresie jest fakt podzielenia przez Wielką Izbę Trybunału konkluzji Komitetu Ministrów ws. wykonywania wyroku *Mammadov*, co umacnia pozycję Komitetu względem państwa odmawiającego wykonania wyroku. Zastępca Pełnomocnika zwróciła także uwagę, że obecnie w procesie wykonywania wyroków Trybunału pod nadzorem Komitetu Ministrów znajduje się kolejny wyrok w sprawie skarżącego - *Mammadov p. Azerbejdżanowi (Nr 2)* z dnia 16 listopada 2017 r., a także cztery inne orzeczenia dotyczące 7 azerskich działaczy i obrońców praw człowieka, w których stwierdzone zostało m.in. naruszenie art. 18 Konwencji, tworzące wspólną grupę spraw.

Pełnomocnik zwrócił uwagę na ciekawą kwestię płynącą z wyroku Wielkiej Izby, a mianowicie zwiększenie interakcji pomiędzy Komitetem Ministrów a Trybunałem. Do tej pory Trybunał stał bowiem na stanowisku, że nie jest upoważniony do formułowania działań, które mają zmierzać do realizacji wyroku. Może to stanowić rozszerzenie kognicji Trybunału.

Przedstawiciel Ministerstwa Środowiska zadał pytanie, jakie przesłanki zadecydowały o tym, że to sprawa Ilgara Mammadova została ponownie skierowana do Trybunału na podstawie procedury z art. 46 ust. 4 Konwencji i czy grozi to którejkolwiek z polskich spraw, znajdujących się w nadzorze Komitetu Ministrów. Zastępca Pełnomocnika podkreśliła, że w sprawie *Mammadov p. Azerbejdżanowi* znaczenie miały przede wszystkim szczególnie niekorzystna indywidualna sytuacja skarżącego, nadużycie władzy i prawa przez Azerbejdżan (instrumentalne użycie prawa w celu zamknięcia znanego opozycjonisty i obrońcy praw człowieka) oraz postawa władz azerskich, które uporczywie niewykonywały wyroku. W przypadku spraw polskich nie wydaje się, aby taka procedura została zastosowana ze względu na dobrą wolę władz polskich do wykonania każdego wyroku, podejmowania starań w celu ich realizacji i prowadzenia stałego dialogu z Komitetem Ministrów.

III. Informacja właściwych resortów i innych podmiotów na temat planów dotyczących wykonania i postępów w realizacji poszczególnych orzeczeń Trybunału

- **Informacja nt. postępu w realizacji wyroku ws. *Potomska i Potomski p. Polsce* (skarga nr 33949/05) w zakresie wykonania środków indywidualnych**
– referuje: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Pełnomocnik przypomniał, że sprawa dotyczy naruszenia prawa własności skarżących z powodu braku możliwości uzyskania przez nich wywłaszczenia za adekwatnym odszkodowaniem należącej do nich działki, na której znajduje się cmentarz żydowski wpisany do rejestru zabytków. W celu wykonania wyroku należy, w ramach środków indywidualnych, wykupić od skarżących sporną działkę, natomiast w przedmiocie środków generalnych procedowana jest w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dalej: MKiDN) kompleksowa nowelizacja przepisów o ochronie zabytków.

Przedstawiciel MKiDN poinformował o pozytywnym rozwiązaniu problemu wykupu działki skarżących od Skarbu Państwa. W dniu posiedzenia Zespołu (12 czerwca 2019 r.) został podpisany przez starostę powiatu sławieńskiego, działającego w imieniu Skarbu Państwa, oraz przedstawicieli skarżących, akt notarialny sprzedaży działki.

- **Informacja nt. wykonywania grupy wyroków *Al Nashiri p. Polsce* (skarga nr 28761/11)**
– referuje: Ministerstwo Spraw Zagranicznych oraz Prokuratura Krajowa

Pełnomocnik poinformował, że sprawy *Al Nashiri p. Polsce* oraz *Abu Zubaydah p. Polsce* były przedmiotem badania przez Komitet Ministrów na posiedzeniu w dniach 4-6 czerwca 2019 r. Na tym

samym posiedzeniu dyskutowane były także sprawy *Al Nashiri p. Rumunii* oraz *Abu Zubaydah p. Litwie*, dotyczące tych samych skarżących. W sprawie miała miejsce debata na forum Komitetu Ministrów i przyjęta została decyzja.

Odnosząc się do treści decyzji Pełnomocnik zwrócił uwagę, że większość nowych elementów wynika z dążenia Komitetu Ministrów do jak największego ujednoczenia tekstów decyzji, przyjmowanych w sprawach polskich oraz w sprawie litewskiej i rumuńskiej. Identyczny lub bardzo zbliżone w brzmieniu jest punkt wstępny wszystkich trzech decyzji, informujący o przedmiocie spraw, parafrazujący język użyty w wyrokach Trybunału, punkty odnoszące się do braku współpracy ze strony USA i zawierające apel do Sekretarza Generalnego Rady Europy o przekazanie przyjętych decyzji Stałemu Obserwatorowi USA przy RE oraz punkty odnoszące się do środków generalnych, mówiące o konieczności wysłania wyraźnego sygnału o braku tolerancji dla tortur i innych naruszeń praw człowieka i zapraszające do poinformowania, w jaki sposób władze zamierzają uznać swoją rolę w stwierdzonych przez Trybunał naruszeniach, a także podkreślające konieczność ustalenia prawdy i zapewnienia, że jakakolwiek przyszła współpraca międzynarodowa będzie zgodna ze zobowiązaniami prawnoczołowieczymi wynikającymi z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Oprócz powyższych sformułowań, wspólnych dla Polski, Litwy i Rumunii, w decyzji zawarte są również odniesienia do konieczności ponowienia przez Polskę działań na rzecz uzyskania od rządu Stanów Zjednoczonych gwarancji dyplomatycznych dla skarżących. Decyzja zawiera też ocenę krajowego śledztwa ws. więzień CIA, prowadzonego przez Prokuraturę Regionalną w Krakowie, powtarzając zasadniczo wcześniejsze uwagi (zaniepokojenie brakiem postępów, długi czas trwania). Powtórzono zostało także wezwanie do innego członka RE do udzielenia Polsce pomocy prawnej. Decyzja zachęca również do rozważenia ujawnienia „wybranych elementów informacji” nt. planowanych czynności i ram czasowych śledztwa, albo chociaż przekazania ich Komitetowi w formie zastrzeżonej. Ponadto decyzja pozytywnie odnotowuje rozszerzenie zakresu przedmiotowego śledztwa o czyny opisane w art. 123 § 2 Kodeksu karnego, a tym samym objęcie nim *expressis verbis* zbrodni tortur, jak również zapewnienie władz o braku ryzyka przedawnienia przestępstw objętych śledztwem. Decyzja nakreśla władzom polskim termin na przedstawienie nowych konkretnych informacji do grudnia 2019 r., zapowiadając podjęcie kroków w celu przygotowania rezolucji tymczasowej w przypadku braku takich informacji.

W nawiązaniu do śledztwa krajowego ws. więzień CIA, będącego przedmiotem szczególnego zainteresowania Komitetu Ministrów, informacje na temat jego przebiegu zaprezentowała przedstawicielka Prokuratury Krajowej (PK). Poinformowała, że śledztwo w sprawie zostało przedłużone do 11 sierpnia 2019 r. oraz że ze względu na oznaczenie materiałów śledztwa klauzulą „tajne” i „ściśle tajne”, brak jest możliwości przekazania Komitetowi Ministrów tzw. mapy drogowej śledztwa (planowanych czynności wraz z kalendarium). Zwróciła także uwagę na brak możliwości uzyskania pomocy prawnej od USA oraz na sięgnięcie przez śledczych w odpowiedzi na te trudności po alternatywne metody uzyskania informacji nt. funkcjonowania tajnych ośrodków CIA (m.in. wykorzystanie dowodowe amerykańskiej publikacji, zawierającej relację jednej z osób współpracujących z CIA na temat stosowania tzw. wzmocnionych technik przesłuchań). Do takiego poszukiwania alternatywnych metod, pozwalających na obejście braku współpracy ze strony USA, zachęcał Komitet Ministrów we wcześniejszej decyzji w grupie spraw *Al Nashiri p. Polsce*. Dodatkowo przedstawicielka PK poinformowała o rozszerzeniu zakresu przedmiotowego śledztwa o czyny opisane w art. 123 § 2 Kodeksu karnego, które zostało dokonane w wyniku analizy treści uzupełniającej opinii biegłych z zakresu prawa międzynarodowego publicznego. Z przedmiotową opinią zapoznali się pełnomocnicy stron postępowania, także w części objętej klauzulą „ściśle tajne”, i nie zgłosili w odniesieniu do niej wniosków dowodowych. Przedstawicielka PK zapewniła, że pomimo długotrwałości śledztwa, nie istnieje ryzyko przedawnienia czynów nim objętych.

- Informacja nt. wykonywania wyroku *Kanciał p. Polsce* (skarga nr 37023/13)
 - referuje: Ministerstwo Sprawiedliwości oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Pełnomocnik poinformował, że w wyroku z dnia 23 maja 2019 r. w sprawie *Kanciał p. Polsce* Trybunał stwierdził naruszenie art. 3 Konwencji w aspekcie materialnym z powodu niehumanitarnego lub poniżającego traktowania w związku z zatrzymaniem skarżącego przez CBS, podczas którego użyte zostały środki przymusu bezpośredniego (w tym paralizator), a także naruszenie art. 3 w aspekcie proceduralnym z uwagi na brak skutecznego śledztwa w ww. sprawie.

Przedstawiciel Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (dalej: MSWiA) zwrócił uwagę, że wyrok w sprawie *Kanciał* jest nowy, w związku z czym jego treść jest obecnie analizowana pod kątem zasadności złożenia wniosku o przekazanie sprawy do Wielkiej Izby Trybunału. Przedstawiciel MSWiA uzgodnił także z przedstawicielem Ministerstwa Sprawiedliwości (dalej: MS) kwestię tłumaczenia wyroku na język polski – zostanie ono dokonane przez MS.

Przedstawicielka Komendy Głównej Policji (dalej: KGP) zaprezentowała działania, które zostały podjęte przez Policję już po zamknięciu nadzoru nad wykonywaniem wyroków w grupie *Dzwonkowski* w 2016 r. i które po uprawomocnieniu się wyroku w sprawie *Kanciał* mogłyby wyczerpać zobowiązania z niego wynikające w zakresie środków generalnych. Obecnie realizowany jest plan działań edukacyjnych na lata 2019-2020, przeznaczony dla całej formacji, nie tylko pełnomocników ds. praw człowieka. W planie zawarte są konkretne działania, dotyczące zagadnienia tortur i niehumanitarnego traktowania, odniesienie się do zmowy milczenia a także do działań postincydentalnych. Ponadto, w 2018 r. ruszył program szkolenia we wszystkich komendach policji w zakresie przeciwdziałania stosowaniu tortur. W odniesieniu do działalności szkoleniowej KGP podała, że w 2018 r. zorganizowano 7 szkoleń, w ramach których przeszkolono 380 policjantów, w tym zarząd CBS-P w Gdańsku (miejsce zdarzeń w sprawie *Kanciał*).

Odnosnie do użycia paralizatorów KGP przygotowała w lipcu 2017 r. informację nt. zasad użycia paralizatorów, która została przesłana do wszystkich jednostek organizacyjnych Policji. Wprowadzono narzędzie, zgodnie z którym KGP, Biuro Prewencji KGP oraz Biuro Kontroli KGP muszą być informowane o wszelkich zdarzeniach, które mogłyby wskazywać na potencjalne nieprawidłowości przy użyciu paralizatorów. W lipcu 2018 r. przygotowano również wytyczne w tym zakresie.

W przedmiocie skutecznego śledztwa w sprawie pana Kanciała informacje przygotowuje PK.

Przedstawiciel Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich (dalej: BRPO) podziękował za informacje przedstawione przez KGP i zauważył, że po niedawnych wydarzeniach, związanych ze sprawą pana Igora Stachowiaka, szczególnie widoczne jest jak ważny jest odpowiedni mechanizm prewencji nadużycia siły oraz odpowiednie szkolenie policjantów. Zauważył również, że z informacji przedstawionych przez KGP można wywnioskować, że czynią zadość rekomendacjom CPT po wizycie w Polsce w 2017 r. Dodatkowo inny przedstawiciel BRPO, odnosząc się do śledztwa ws. użycia siły wobec skarżącego w sprawie *Kanciał*, wskazał, że postępowanie to zostało umorzone. Trybunał natomiast wytknął władzom krajowym, że prokuratura oparła się wyłącznie na zeznaniach funkcjonariuszy, a nie dowodach w postaci opinii biegłego, co jest charakterystyczne dla polskich spraw. Dlatego też warto rozważyć wznowienie postępowania ws. skarżącego.

Na koniec podjęte zostały ustalenia w przedmiocie zorganizowania w najbliższym czasie posiedzenia grupy roboczej Zespołu z udziałem właściwych podmiotów (MSWiA, KGP, PK, MS, MSZ), w sprawie wyroku *Kanciał p. Polsce* w celu wypracowania decyzji w przedmiocie ewentualnego wniosku do Wielkiej Izby Trybunału oraz sposobu wykonania wyroku w przypadku uprawomocnienia.

- Informacja nt. wykonywania wyroków dotyczących prawa dostępu do sądu – sprawy: *Adamkowski p. Polsce* (skarga nr 57814/12) oraz *Parol p. Polsce* (skarga nr 65379/13)

– referuje: Ministerstwo Sprawiedliwości

Tytułem wstępu Pełnomocnik poinformował, że ww. sprawy są stosunkowo nowe w procedurze wykonywania – wyroki w nich zapadły w październiku 2018 r. i marcu 2019 r. Dodatkowo, w kwietniu 2019 r. zapadł wyrok w kolejnej sprawie dotyczącej tej samej kwestii, nie stwierdzający jednak naruszenia Konwencji (*Kunert p. Polsce*, skarga nr 8981/14). Sprawy te dotyczyły prawa dostępu do sądu, zagwarantowanego w art. 6 ust. 1 Konwencji, w związku z odrzuceniem przez sądy krajowe apelacji skarżących, będących osobami osadzonymi, z uwagi na wniesienie ich tylko w jednym egzemplarzu. W przedmiotowych sprawach Trybunał doszedł do różnych konkluzji, stwierdzając naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w sprawie *Adamkowski* oraz *Parol* i nie dopatrując się takiego naruszenia w sprawie *Kunert*. Dlatego wydaje się, że istotne dla wykonania spraw *Adamkowski* i *Parol* będą również konkluzje Trybunału ze sprawy, w której nie zostało stwierdzone naruszenie. Zasadne jest w związku z tym przetłumaczenie również wyroku w sprawie *Kunert*.

Przedstawiciel MS poinformował, że naruszenie Konwencji polegało na nieprawidłowym zastosowaniu przez sądy cywilne art. 5 i 327 § 2 k.p.c. poprzez niepoinformowanie w pouczeniach o liczbie niezbędnych odpisów. W ramach wykonania wyroków MS skupiło się na działaniach upowszechniających - wyroki w sprawie *Parol* i *Adamkowski* zostały przetłumaczone na język polski, a informacje o ich wydaniu zostały umieszczone w aktualnościach na stronie MS oraz w newsletterze rozsyłanym do sądów i prokuratur. Zostały również wysłane pisma do prezesów właściwych sądów, w których rozpatrywane były sprawy skarżących. Przekazano je także koordynatorom ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych. Dodatkowo problematyka ww. orzeczeń omawiana jest na szkoleniach dla sędziów, prowadzonych przez sędziów delegowanych do MS. W odpowiedzi na pytanie Pełnomocnika przedstawiciel MS potwierdził, że także wyrok w sprawie *Kunert* został przetłumaczony na język polski.

Przedstawiciel BRPO wyraził wątpliwości, czy istota naruszenia w tych sprawach polegała wyłącznie na błędnym pouczeniu i jedynie działania upowszechniające są wystarczające, czy raczej nie należy bardziej uwrażliwić sądy na mniej formalistyczne podchodzenie do takich spraw. Podkreślił, że w obu przegranych sprawach skarżący podjęli działania w celu naprawienia swojego błędu, zatem zasadne jest pytanie o możliwość sanowania tego typu sytuacji - poprzez interwencję ustawodawcy czy też praktykę.

Przedstawiciel Krajowej Rady Sądownictwa (dalej: KRS) odnosząc się do łagodzenia wymogów formalnych zauważył, że jest to kwestia wrażliwości sędziów, ale też, że standardy formalizmu powinny być takie same dla wszystkich – tym bardziej, że w kwestii uzupełnienia odpisów sąd zawsze poucza. Należy także odróżnić braki formalne, uniemożliwiające nadanie biegu pismu, od takich, które tego nie wstrzymują (wtedy formalizm może być większy). W ocenie przedstawiciela KRS można by jednak pomyśleć o ujednoczeniu treści pouczeń sądowych w podstawowych sytuacjach, dzięki czemu nie zależałyby one od praktyki poszczególnych sądów. Należy również uwrażliwiać sędziów, aby pouczenia były zrozumiałe dla stron – tutaj szczególnie ważne jest kształcenie ustawiczne sędziów oraz kształcenie aplikantów. Ewentualnie można byłoby rozważyć np. rozszerzenie przymusu radcowsko-adwokackiego w celu ochrony praw stron (profesjonalny pełnomocnik byłby sposobem na ograniczenie błędów).

Zastępca Pełnomocnika zwróciła uwagę na istnienie obiektywnego i subiektywnego aspektu omawianego problemu (treść pouczenia i działania strony w celu jego wykonania). We wszystkich trzech sprawach Trybunał stwierdził niedostateczny sposób informowania przez sądy o zasadach wnoszenia apelacji, natomiast w sprawie *Kunert* stwierdził brak naruszenia głównie z uwagi na otrzymanie przez skarżącego w trakcie trwania procesu krajowego ogólnej, ale jasnej informacji o konieczności wnoszenia wszystkich pism procesowych w dwóch kopiach.

W ocenie MS propozycja ujednoczenia pouczeń jest godna rozważenia, bo tak zrobiono już w postępowaniu karnym.

IV. Pozostałe informacje i ogłoszenia.

W trakcie spotkania przedstawiciel Departamentu Prawno-Traktatowego MSZ przedstawił zwięzłą informację nt. prac grupy redakcyjnej Komitetu Sterującego Praw Człowieka Rady Europy (CDDH) ds. miejsca Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w europejskim i międzynarodowym porządku prawnym (grupa DH-SYSC-II). Grupa, utworzona w marcu 2017 r., ma na celu opracowanie raportu stanowiącego merytoryczną podstawę dla dalszej dyskusji nad długookresową przyszłością europejskiego systemu ochrony praw człowieka w świetle jego interakcji z innymi gałęziami prawa międzynarodowego, innymi instrumentami ochrony praw człowieka oraz z porządkiem prawnym UE. Do tej pory przyjęte zostały projekty większości rozdziałów raportu, a zamknięcie prac grupy planowane jest na wrzesień 2019 r. Szczególne zainteresowanie państw biorących udział w pracach budzą kwestie pozaterytorialnego stosowania Konwencji oraz odpowiedzialności państw za naruszenia prawa międzynarodowego.

Jan Sobczak

Pełnomocnik

Przewodniczący Zespołu

Załącznik:

Lista uczestników posiedzenia w dniu 12 czerwca 2019 r.